

- розвивати співпрацю із роботодавцями та професійними спілками;
- здійснювати підтримку великих підприємств-емітентів, які є основними постачальниками внутрішніх акцій на вітчизняний фондовий ринок.

Окрім негативних наслідків економічна криза надає і ряд переваг для фінансових установ, зокрема це можливість придбання інвестиційних інструментів (об'єктів нерухомості, цінних паперів) за дещо нижчою ціною і продаж у майбутньому за вищою. Специфіка саме НПФ полягає у довгостроковості його діяльності і очікуванні результатів у майбутньому. Окрім того, власне через довгострокові вклади НПФ залишаються перспективним джерелом отримання додаткової пенсії для молоді.

1. Основні показники системи недержавного пенсійного забезпечення за перший квартал 2009р.// <http://www.dfp.gov.ua/732.html>
2. <http://bin.com.ua/templates>
3. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 01.01.2004р.
4. Доповідь Голови Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України Альошина Валерія Борисовича. Матеріали всеукраїнської наради з питань розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.- К. 2009

О.О. Бонецький, В.М. Кацшин
Національний університет «Львівська політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ АГРЕГАТІВ В УКРАЇНІ

©, О.О. Бонецький, В.М. Кацшин, 2009

Анотація

Актуальність питання дослідження грошових агрегатів в Україні полягає у тому, що грошові агрегати дають чітке уявлення про склад елементів грошової маси, також дослідження даного питання дає можливість не тільки ґрунтовно аналізувати зміни грошової маси, а й визначати ступінь розвитку грошової системи країни, шляхи стабілізації і зміцнення національної валюти.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні актуальним є питання про курс валют, друк грошей і їх кількість в обігу. Гроші виконують такі функції: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, а долари США – ще й функцію світових грошей.

Ключовим показником є грошова маса, яка включає в себе не тільки надруковані і випущені в обіг гроші. Під грошовою масою слід розуміти всю сукупність запасів грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент [1]. Але цей показник неоднорідний за своєю ліквідністю, тому його ділять на грошві агрегати. Їх кількість не є завжди однаковою у різних країнах (у США їх є чотири, в Англії – п'ять, у Німеччині – три).

Грошовий агрегат – це специфічний показник грошової маси, що характеризує певний набір її елементів залежно від їх ліквідності [1]. Грошові агрегати – зобов'язання депозитних корпорацій перед іншими секторами економіки, крім сектору загального державного управління та інших депозитних корпорацій [2]. На думку Савлука, дослідники найбільшу увагу приділяють агрегату М1, потім – М0. Отож, найбільшу ліквідність має агрегат М0, найнижчу – М3. Динаміка агрегатів у 2005-2007 рр. подана у табл. 1.

Починаючи з грудня 2002 року грошові агрегати складаються на підставі даних стандартизованих форм звітності Національного банку України та інших депозитних корпорацій (банків) за методологією МВФ. Національний банк України дає таку класифікацію грошових агрегатів [2]:

Грошовий агрегат М0 включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями.

Грошовий агрегат М1 – грошовий агрегат М0 та переказні депозити в національній валюті (М1–М0).

Грошовий агрегат М2 – грошовий агрегат М1 та переказні депозити в іноземній валюті й інші депозити (М2–М1).

Грошовий агрегат М3 – грошовий агрегат М2 та цінні папери, крім акцій (М3–М2).

Зобов'язання, що не включаються в М3 – переказні депозити та інші депозити регіональних та місцевих органів державного управління та інших секторів економіки.

Сукупні пасиви депозитних корпорацій у формі акцій та інших форм участі в капіталі включають кошти власників, нерозподілений прибуток, результат поточної діяльності, загальні і спеціальні резерви, поправку на зміни вартісної оцінки.

Чисті зовнішні активи – сальдо між вимогами та зобов'язаннями депозитних корпорацій по відношенню до нерезидентів.

Внутрішній кредит – сукупність чистих вимог депозитних корпорацій до центральних органів державного управління та вимог до інших секторів економіки. Чисті вимоги до центральних органів державного управління – сальдо між вимогами та зобов'язаннями депозитних корпорацій по відношенню до центральних органів державного управління.

Крім того, окремо розглядаються зобов'язання, що не включаються в М3, сукупні пасиви депозитних корпорацій у формі акцій та інших форм участі в капіталі, чисті зовнішні активи і внутрішній кредит.

Таблиця 1

Динаміка грошових агрегатів у 2005-2007 рр., млн. грн.

Роки	М3						
	всього	М2					М3-М2
		всього	М1		М2-М1		
			всього	М0		М1-М0	
2005	194 071	193 145	98 573	60 231	38 341	94 573	925
2006	261 063	259 413	123 276	74 984	48 292	136 138	1 650
2007	396 156	391 273	181 665	111 119	70 546	209 608	4 884

Останнім часом виникли суттєві деформації у розподілі грошової маси між населенням та підприємствами й організаціями. В Україні проявилася тенденція до зростання частки грошової маси у населення, що відображає кризову ситуацію із погіршенням фінансового стану підприємств. Серйозні деформації у грошовому обороті характерні для співвідношення між готівковою і безготівковою частинами грошової маси. Чим нижча частка М0 у загальній грошовій масі, тим ефективнішою та розвиненішою вважається дана національна грошова система. І навпаки, перевищення темпів зростання М0 порівняно з іншими грошовими агрегатами свідчать про негативні процеси в грошовій сфері. Динаміка агрегатів у 2008-2009 рр. з розбивкою по місяцях подана у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка та структура грошових агрегатів у 2008-2009 рр., млн. грн.

Місяць	М3							Частка М0 у М3 (%)
	всього	М2					М3-М2	
		всього	М1		М2-М1			
			всього	М0		М1-М0		
2008 рік								
січень	391 332	386 352	173 450	105 445	68 004	212 902	4 980	26,95
лютий	398 066	393 476	174 511	106 912	67 600	218 964	4 591	26,86
березень	416 013	411 446	183 677	109 841	73 836	227 769	4 567	26,40
квітень	429 649	425 170	188 626	116 066	72 561	236 544	4 478	27,01
травень	429 672	425 351	188 959	118 843	70 116	236 392	4 321	27,66
червень	450 589	446 320	201 120	124 742	76 378	245 200	4 269	27,68
липень	467 234	463 063	207 795	130 924	76 871	255 268	4 171	28,02
серпень	474 883	470 624	212 592	133 966	78 627	258 031	4 260	28,21
вересень	477 659	473 721	214 820	133 564	81 256	258 901	3 938	27,96
жовтень	481 117	477 205	217 145	146 251	70 894	260 059	3 912	30,40
листопад	483 849	480 221	209 349	141 318	68 031	270 872	3 628	29,21

грудень	515 727	512 527	225 127	154 759	70 369	287 400	3 200	30,01
Темп росту	1,023	1,024	1,022	1,032	1,003	1,025	0,964	
2009 рік								
січень	492 725	489 612	214 932	150 174	64 758	274 679	3 113	30,48
лютий	470 893	467 899	210 279	147 498	62 781	257 620	2 994	31,32
березень	463 838	460 962	212 486	147 104	65 383	248 475	2 877	31,71
квітень	465 108	462 744	213 671	150 741	62 930	249 073	2 364	32,41
травень	468 249	466 003	217 818	152 991	64 827	248 185	2 246	32,67
червень	472 746	469 989	226 915	153 153	73 762	243 074	2 757	32,40
липень	471 861	469 373	225 665	151 754	73 912	243 707	2 488	32,16
серпень	471 084	468 713	221 729	149 233	72 496	246 984	2 371	31,68
Темп росту	0,996	0,996	1,003	0,999	1,009	0,991	0,978	

Як бачимо із даних табл.2. частка М0 у М3 постійно зростає з 26,95% у січні 2008р. до 31,68% станом на серпень 2009р., тобто майже третина грошової маси в національній валюті обертається поза банками і не контролюється з боку банківської системи. Водночас у розвинутих країнах світу частка готівки у структурі грошової маси не перебільшує 5-7%. Також із табл. 2 видно, що у 2008 році найбільший темп росту має агрегат М0, у 2009 – М1. Ці два агрегати виконують функцію засобу платежу і засобу обігу. Агрегати М2 і М3 виконують більше функцію заощадження. Але у 2008 році темп їх росту був вищим, ніж агрегату М1, у 2009 році – нижчим. Варто зауважити, що сюди входить також приріст попередніх агрегатів.

За дослідженнями аналітиків, сьогодні на руках у приватних осіб сконцентровано, за різними оцінками, від \$40 до \$60 млрд. готівкової іноземної валюти. Сума готівки й безготівкових доларів та євро, які є в обігу в Україні, порівнянна за розміром із гривневою грошовою масою, а можливо, і перевищує її. Це ускладнює НБУ регулювання грошової маси, оскільки активне скуповування й продаж іноземної валюти підприємствами та приватними особами здатні швидко змінювати баланс на грошовому ринку.

Дана тенденція також свідчить про те, що довіра до гривні підірвана і функцію заощадження перебирають на себе інші валюти – долар США і євро. А вивільнена гривнева маса буде провокувати інфляцію. Це означає, що Україна віддає свої товари, роботи, послуги іншим країнам, покриваючи їх дефіцит, а підтримка власної валюти здійснюється за посередництва валют інших держав.

У контексті сказаного, збільшення гривневої маси також можна пояснити неефективним застосуванням НБУ інструментів грошово-кредитної політики, зокрема виділенням значної суми гривневої маси для рефінансування комерційних банків, а ті в свою чергу використали їх на валютному ринку що призвело до різкого знецінення національної грошової одиниці.

Завдання формування оптимальної схеми і конкретних механізмів регулювання грошової маси в обігу є сьогодні надзвичайно актуальним. Старі випробувані монетарні інструменти – касовий і кредитний плани – вже не придатні для ринкових умов. Необхідно навчитись ефективно використовувати нові ринкові монетарні інструменти.

При формуванні грошово-кредитної політики в Україні потрібно переходити від простого, формального планування приросту грошової маси до комплексної політики, орієнтованої на підтримку виробничих інвестицій та поновлення обігових коштів підприємств.

Список використаних джерел:

1. М.І. Савлук *Гроші та кредит: Підручник / за ред. М.І. Савлука; Київськ. нац. економ. ун-т – К., 2001. – 604 с.*
2. Офіційний сайт НБУ <http://www.bank.gov.ua>.